

סוף זמן קרי"ש

עש"ק תצוה
8:38

עש"ק תשא 9:31

מאן דלא קרי קרי"ש בעונתה
בגדיו הוא כל ההוא יומא
הדריק בלג סדור

בי"ה

מבמעינינו התאחדותנו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הנה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חברת יסודי התורה
פרשת תצוה
מס' שבועות לו: עד למ.
פרשת תשא
מס' שבועות למ: עד מ.

תנ"א וא מן לעינן רב"י נחוראי'
(ואו רב אבאי לנשיבין אין ארבע תורה)
מוברי רבינו שליט"א בסיום ספר קידושין

י' אדר תשס"ט

תצוה - זכור

שנה י"א גליון ב' (תנ"י)

אוצר הגנוז

מנהג הכאת המן ומחייט שמו

מצאתי בשם רבינו שלמה ז"ל וז"ל: יש מקומות שאומרים אחר הברכה (בסיום קריאת המגילה) פיוט, כגון 'אשר הניא', ואומרים 'ברוך מרדכי ברוכה אסתר', 'ארור המן ארורה זרש', ומכין ברגליהם אבן על אבן, ומשברים קדירות כשעמם המן וזרש (תניא רבתי סימן מ).

כתוב בארחות חיים (הלכות מגילה אות מא): כשמזכיר הקורא שם המן ובניו, מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם וכתוב בהם שם המן ובניו, ועל ידי הניקוש הם נמחקים, ולמנהג זה יש שורש בהגדה, דאמרינן כי מחה אמתה את זכר עמלק (שמות יז, יד) אפילו מעל העצים ומעל האבנים, לכן אין להלעיג על המנהגים כי לא לחנם נקבעו, והמנהג הזה נוהגים בצרפת ופרובנציה ונותנים טעם על שם 'זשם רשעים ירקב' (כ"ל בית יוסף סימן תרצ).

הרמ"א מחזק המנהג בכתבו וכתב שנהגו התינוקות לצוד צורת המן על עצים ואבנים, או לכתוב שם המן עליהם ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו, על דרך מחה אמתה את זכר עמלק ושם רשעים ירקב, וזוהו נשתרבו המנהג שמכים המן כשקורים את המגילה בבית הכנסת, ואין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו כי לא לחנם הוקבע (רמ"א סימן תרצ ס"ז).

רמז וסמך למנהג ההכאה כתב היעב"ץ וז"ל: ונהגין לכתוב שם המן על העץ ולקשט עליו, כדי שימחה שמו. ואומרים סמך, 'זהה אם בן' סופי תיבות המן, וכתבי בתריה הכות הרשע (דברים כה, ב). והשגחתי על אבי מורי הגאון זצ"ל שהיה מכה ורוקע ברגלו וטופח בסנדלו, כשהגיע לזכור המן (סידור היעב"ץ שער הדגים, מגילה עפה ז, ד).

החיד"א ז"ל נותן טעם לשבח למנהג זה וכתב ז"ל: יש לתמוה דבכל תפוצות ישראל עושים רעש ופרסום גדל ומכים להמן וכיוצא, ותבקע הארץ לקולם וכיוצא מיני שחוק, וראיתי לאחד חכים (מהר"ר כליפא מלכה זלה"ה) בספר כף נקיש כתב יד, שכתב שהטעם [לזה הוא, כיון] שראו רז"ל אורך הגלות המר הזה, וחישיי שמה יקום מלך מאומות העולם וירצה לגזור [גזירות רעות על היהודים] כגזירת המן, לכן הנהיגו בזה הפרסום ושמתה בהפלגה ברחובות ובשוקים, למען ישמעו [הגוים] קול רעש גדול וזברים משונים, וישאלו מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, ויודיעו ענין המן ויקחו מוסר (מחזיק ברכה להחיד"א, קונטרס אחרון סימן תרפז).

דבר פלא כתב בעל שבת מוסר בפסרו מדרש אליהו וז"ל: וקבלתי, דכשאומרים 'ארור המן' או כשמזכירין שמו ושם אשתו ובניו ומכין, שעושה הקדוש ברוך הוא שירגישו ההכאות כדי שיקבלו צער גדול. יען שכל הבאים לעולם כאילו בימיהם עשה הנס, לפי שאם נתקיים עצתו לא היו באים לעולם, לכן כל הבאים לעולם צריכים לצערו, לכן עושה הקדוש ברוך הוא שירגישו ההכאות שמכים בהזכיר שמו.

אם יתפלל אדם אל הש"ת שיתן בלבו בינה להבין ולהשכיל, עם כל זה עדין צריך ליגיעה ועמל, כי קודשא בריך הוא צבי חמומד ורגיל דילען בלעזא באריותא, ורק על ידי זה וזכה האדם לכתרה של תורה, כדאמר ריש לקיש מנחן שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שאמר זאת התורה אדם כי ימות באהלה. חזו הכוונה כתיבת למאור, שעל מאור התורה צריכים לכתיתה ויגיעה רבה, אבל לא כתיבת למנחות, כי אצל הפרנסה מועיל תחינה ובקשה להנצל מן היגיעה.

פרנסה בא רק מהקב"ה

כתיבת למאור ולא כתיבת למנחות. עפ"י מאמר החב"מ"ל במסכת מגילה יגעת ומצאת תאמין. יגעת ולא מצאת אל תאמין. חו בתהו"ק, כי מי שמייגע עצמו על התורה הקדושה באמת, יקבל שפע מן השמים להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים וכו', אבל לא כן בעניני עולם הזה, אפילו יגעתי ולא מצאתי תאמין. כי יכול האדם לייגע עצמו אחר פרנסה ולדרוך בכל כחו לעשות כל מה שביכולתו אעפ"כ אם הקב"ה אינו רוצה תם לריק כחו, ולא עשה כלום. חזו אפשר לומר בדברי רש"י ז"ל כתיבת "למאור" שעל התורה הקדושה מהני היגיעה כי יגעת ומצאת, אבל "ולא כתיבת למנחות" שעל הפרנסה לא מהני היגיעה, כי הכל הוא בהשגחתו ויתברך שמו יתעלה.

אל יבוש מפני המלעגים

היה על מצח אהרן. ויתכן ירמו הכתוב על דברי הקדמונים וזכרונם לברכה שגינו הרחיקו מדת הגאות והעזות עד קצה האחרון, ולזה אמר רבותינו וזכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"ד) מאד מאד הוא שפל רוח, חולתי לכל יתיביש מפני המלעגים כמ"ש בשלחן ערוך, וכתב המג"א דעל כל פנים לא יתקוטט עמאם עיין שם בשם רבינו הבי"י. וחזו מרומם בכתבו והיה על מצח, רוצה לומר לקצת מצח והעוה שצריך להשתמש לכל יבוש ממלעגים, רק יזהר שיהיה "אהרן" אהב שלום ורודף שלום ובל יתקוטט עמאם ותיבת ושם אהרן יורה על זה כמו שאמרנו וזכרונם לברכה (שם פ"א מ"יב) הוי מתלמידיו של אהרן אהב שלום ורודף שלום.

הקב"ה שולח לנו מתנות לאבינוים

אמרו חז"ל (ראש השנה פ"א ה"ג) שהקב"ה שומר משמרתה של תורה, ואפילו גזירות ומצות דרבנן הוא מקיים (תנחומא נשא סכ"ט). וכמו שישאל מקיימים מצות משלוח מנות ומתנות לאבינוים, כן בודאי יקיים גם הבוכ"ע מצות אלו, וכי יש אבינוים יותר ממנו, אל מי ישלח מתנות, רק לנו, דאם שולחין לרשעים ולפושעים אין יוצאין ידי חובתו ואינו מקיים המצוה, וכמ"ש ירמיה הנביא (בבא קמא טו:) על אנשי ענתות הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים שלא יקבלו עליהם שבר. והמצוה מתקיימת רק באם שולח לבני ישראל שהם עכ"פ שומרי תורה ומצות, ואף שהם בשפל המצב ברחובות, אולם היא הנותנת, דכך שהם שפלים יותר הרי הם אבינוים יותר, וגדול יותר החיוב, ויקיים הקב"ה בנו מצות מתנות לאבינוים.

ליתן לה' מן המובחר כתיבת למאור - ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסו לרחיים וטוחנו, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות. יש בפרשה זו מוסר אל הטועים הנותנים החלק המובחר מן הממנום לצורך החומר לאכול ולשתות ויתר תענוגות בני האדם, וכל המלאכה נבזה ונמס, אותה יתן לצורך נר אלהים נשמת אדם כדרך שעשה קין. אלא ילך בדרך הבל שהביא מנחה לה' מבכורות צאנו ומחלביהן, כך יתן ראשון למאור לצורך נר אלהים נשמת אדם אשר אורה נצחי כמו שנאמר להעלות נר תמיד, והשני יתן למנחות שהיה מאכל לכהנים, ודי רמו בזה למבינים.

השתמשות בגוף לשם שמים.

ועשית חשן משפט וגו' כמעשה אפוד תעשנו. ולכאורה קשה, היא מפורש בפסוק זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור תעשה אותו, ולענין מה נאמר כמעשה אפוד תעשנו וי"ל, ההתורה מרמז לנו דרך לעבודת הבור"ה אשר האדם יתנהג בדברים החומריים עפ"י התורה ולקדש עצמו במותר לו ולא ינהג א"ע כהפקר ח"ו באברים החומריים לעשות ולאכול מה שלבו חפץ וידמה שקר בנפשו שלבו שלם עם אלקיו, דאי אפשר זאת כי הלב נמשך אחר התנהגותו באברים החומריים, דאי אפשר שיהיה לבו שלם עם ה' ב"ה באם איברי החומר מתנהגים בהפקר ח"ו. ונדע דהאפוד הוא לבוש אחרוני מתנים ולמטה, שהמה איברים חומריים, וחשן הוא לבוש ותכשית נגד הלב שהוא אבר רוחני שבאדם לחשוב במושכלות. וי"ש הכתוב שהחשן שהוא נגד הלב כמעשה אפוד תעשנו, היינו כמו הרגלו והתנהגותו באברים החומריים כמו כן יהיה הלב נטוי. לכן יעשה אדם כל דברים בעניני הגוף לש"ש לקיים בכל דרכיו דערו ויהיה לבו שלם עם הבור"ה.

דברי יחזקאל

אורים ותומים בזמן הזה

ועשית חושן משפט, ופירש"י, שמברר דבריו והבטחתו אמת. ופי' השפ"ח כל דבר שהי' מסופק בידו אם לעשות אם לא הולך אצל חושן המשפט ובו היו כל האותיות מאל"ף בית, והיו האותיות בולטין ונעשו תיבה ובאותה תיבה הי' נכתב אם לעשות אם לא ע"ש. והנה ידע התורה נצחית ועכשוו שאין לנו האורים ותומים והבטחתה אמת, וכשאינו יודע איך לעשות יפנה אל התורה והתורה יורה לו איך יעשה, כמ"ש לי עצה ותושיה, וכדאיתא בכתבי הבעש"ט ז"ל מכה התורה שלמד היום ואח"כ באותו יום מודמן לו דבר לעשות ואינו יודע אם לעשות אם לא, ויכל להבין מכה אותו הענין שלמד איך יעשה ובלבד שיהא תמיד דבוק בהש"ת.

דברי ישראל

הקב"ה מתאוה שיתיענו בתורה

כתיבת למאור ולא כתיבת למנחות. כי אף על פי שנגזרה גזירה על האדם (בראשית ג ט) בועית אפך תאכל לחם, מכל מקום מועיל תפילה ובקשה שימנן לו הקב"ה טרף חוקו בלי טורח ויגיעה. וכן מבואר בוו"ק (בשלח דף סב). כל מאן דמצלי צלותה לגבי קב"ה על מוניה, גרים ויהיבך כל יומא על ידי ההוא אילנא דמוץ, עיי"ש ברב"ק. ואולם אצל עסק התורה אף

סיפורי צדיקים

לחג הפורים

הגה"ק בעל אמרי יוסף זי"ע היה רגיל לספר בכל ליל שני של פסח אחרי הסדר, כי היה פעם אברך אחד, שאחרי שערך את הסדר בליל השני ואמר שיר השירים והארץ בסיפורי יציאת מצרים, אבל לא חטפו שינה עדיין, ועייב לא צרה ללכת לישן, התיישב בדעתו שהיות שבימים ב' דפסח הוא זמן של סעודת אסתר, ועייב יקרא כעת המגילה.

ויהי כאשר סיים את המגילה, ראה שבאה אליו נפש שהתיצבה לפניו וביקשה תיקון לעצמה, ושאל אותה האברך איזו שייכות יש לך אלי ומה רצונך ממני כעת, והתחילה הנפש לספר כי ישנן נשמות שאף אחרי שדנדו וקבלו את שלהם, בכל זאת אין ביכולתם ליכנס לגן עדן עד שתהיה להם זכות מיוחדת, ברם בכל שנה בשעת קריאת המגילה פותחין שערי גן עדן, ואז יוכל כל אחד ליכנס.

והנה כבר חדשים רבים לפני הזמן הקריאה עומדות אלפים ורבות נשמות על ידי השער ומחכות לפתיחתם, ואולם מכיון שקריאת המגילה אינה אלא שעה שתיים או שלש, עייב מי שהספיק ליכנס קנה מקומו ומי שנשאר בחוץ הרי הוא נאלץ לחכות עד שעת הקריאת של שנה הבאה.

והנה – המשיכה הנפש לספר – שהיא התייצבה כמה וכמה שנים על שער גן עדן, ובכלל הדוחק הרב לא הצליחה להיכנס, וגם בשנה האחרונה סגרו את השער באותה שעה שהגיעה תורה ליכנס, ועייב התיישבה בדעתה שלא תזוז ממקומה עד שיקרא המגילה בשנה הבאה.

והיה בעמדה שם ומחכה לכניסתה, שמעה לפתע בליל פסח שקוראים את המגילה, ומיד התחילה לדפוק על שער גן עדן שינחה להכנס שהרי קוראים את המגילה, ולשמוע קול דפיקתה יצא אליה שומר הפתח ואמר לה, הן אמת שקוראים כעת הזאת המגילה, אבל הלא אין זה זמן קריאתה, אבל הנפש השיבה לו, מאי נפקא מינה אם זמן קריאתה הוא עכשיו או לא, הרי מכיון שקוראים את המגילה מחויב אתה להכניסני.

וכאשר התווכחו בזה יצא אליהם חד מבי"ד של מעלה ואמר לה, האמת היא כדברי השומר שקריאת המגילה צריכה שתהיה בזמנה וזולת זהה אינה מועלת, אלא אם כן תרד אל האברך הקורא, ואם הוא יפסוק שתוכל להכנס אז יורשה לך להכנס, עייב הסיפור, וזקני חסידים היו רגילים לומר, כי זה האברך היה האמרי יוסף זי"ע בעצמו שהיה דיין גדול בסיפורי עובדות, ולא היה דרכו לספר שום סיפור מבלי שיוזכר את השם בעל העובדא, ובסיפור זה סתם ולא פירוש מי היה האברך הזה כנראה שכוונתו על עצמו. (הגדה של פסח – סיפיקא)

הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זללה"ה היה רגיל לספר בפורים אצל שולחנו הטהור המעשה הלז (ובכל משך הסיפור ולגו עיניו הקדושות דמעות ואין מעצור לרוחו הטהור בדבר מעניינים אלו):

נדע דרכו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע שמסר נפשו לעשות פעלים ביתר שאת ועזר צדיק גאולתינו, ויהי היום נתיישב ונצטער אותו לערב מאד על אורך הגלות שנמשך והולך ושכינתא בלונתא ואין קול עונה, וגמר אומר לקרוא עצרה ואסיפה לצדיקים וגדולי הדור שכולם יחדיו יטכסו עציה ותושיה כדת מה לעשות לקרב ביאת בן דוד במהרה, וכן עשה וקבע מועד להתאסף יחד אצלו כנו.

וליום המיועד נתוועדו הצדיקים הקדושים הן מהמדינה שם וגם מחוץ להמדינה כולם באו לחצרותיו וישבו יחד לחשוב מחשבות בענין הנשגב הנייל ושהו בזה כשני ימים. ביום השלישי שהיו קרובים כבר לבוא אל עמק השדה לגמר הענין, אך הבעל דבר ראה כי כלתה אליו הרעה, ופתאום נעשה

הסך אשר הקצה לעבירה ופדה כל השבויים ולא עשה העבירה, והיה מזה רעש גדול בשמים, ויצא הפסוק שכל מה שיגורו זה יקום. חששו פן ירצה להחיות מתים ושאר דברים שאי אפשר עתה, גזרו עליו לשתות י"ש, ולכן היו רוב הזמנים שיכור, ופעם אחת הי העולם בצער גדול, שלח ריבש"ט ז"ל מתלמידיו להנייל שהוא יבקש רחמים ויפעול, כשבאו אליו שהו זמן רב שלא יכלו לדבר אתו מתוך שכרותו, עד שטרחו והשיגו אותו טרם ששתה, ופעל רחמים ונעשה רצונו. אמר זקנינו מו"ר ז"ל, כן בפורים יש כל כך עת רצון שכל איש ישראל יכול לפעול אין שיעור (שכל הפושט יד נותנים לו) אך פן ידרוש שלא כהוגן כיבדו חז"ל בכוס כהני"ל, וסיים אין הוי"א שנפסיד ח"ו על ידי תקנת חז"ל, מהסתם עולה יותר נחת רוח מי שמבטל חפצו לציות פקודת חז"ל מאשר יכוון לבקש עבור עצמו טובות אף שיפעול. (שפתי צדיק, לפורים)

מסופר על הרה"ק רבי שמואל אבא מוילניץ זצ"ל שקיים מאחז"ל חייב אינש לבסומי כפשוטו ממש, ושתה יין הרב מאוד לתהוהו כל רואי, וכן הי מצוה לכל אחד ואחד לשתות, ובפרט להאנשים אשר המה חולי הריאה ר"ל, להם דייקא הי נותן אז לשתות הרב היין וגם י"ש, וזאת היתה להם רפואה היפך מטבעו של עולם.

פעם עמד החסיד ר' יוחנן ז"ל מוולאצלאוועק מח"ס קול יבשר, אצל השלחן הטהור של הרה"ק מוילניץ זצ"ל ביום הפורים, והוא הני"ל הי חולה מסוכן בחולי ריאה ר"ל, אז לקח הרה"ק צלוחית גדולה (ט"י גלאז) ושפך לתוכה יין שרף חזק מאד כמעט צלוחית מליאה, ונתן לר"י הני"ל ואמר לו שתה, והר"י הני"ל השתומם ועמד במבוכה גדולה כי חולה מסוכן ר"ל כמוהו ידע בבירור כי בנפשו הוא אף איזה טיפה, ומכ"ש צלוחית גדולה מליאה כזו, ואז צוה עליו הרה"ק בחזקה ואמר אנכי מצוה לך שתה, ואז לא הי ר"י הני"ל ביכולת לסרב עוד, וכן עשה ושתאו כולו כמעט בנשימה אחת, והנה כל החסידים אשר היו שם וראו זאת, חרדו מאד מזה כי ידעו את ר"י לחולה מסוכן, אמנם הרה"ק הוא הי האחד אשר הי שבע רצון מזה שמעל אליו ר"י ועשה כפי פקודתו, והנה מאז והלאה החל להיטב בריאתו עד שכמעט נעשה בריא אולם כאחד האדם, וח"י ר"י הני"ל מאז אח"כ עוד יותר מכי שנה. (להב אש)

מסופר על הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זצ"ל שהי נוהג בעת משתה היין ליתן לכל אחד מהמסובין כוס יין לשתות. פעם היה שם זקן אחד שלא שתה מהכוס אשר נתנו רבינו, שאלו רבינו למה אינו שותה, השיב הלה כי הרופא הזהירו לבל לשתות שום יין, ענה לו רבינו הקי ענה! ענה! מה לך עכשיו עם הרופא, הלא הוא ישן כעת, והלא חז"ל צו לנו לבסומי בפורים, והוסיף רבינו כי מעשה אירע אצל הרה"ק ר' אלימלך זי"ע, שפעם בא אליו תלמידו הרה"ק ר' דוד'ל מלעלוב, וכיבדו הר"ר אלימלך בכוס יין, ואמר הר"ר דוד'ל כי הרופא הזהירו שלא לשתות יין, אמר לו הר"ר אלימלך, אני אמר שהרופא ישן עכשיו, ותוכל לשתות.

ובשעת מעשה עמד שם בנו הרה"ק רבי לייזער'ל, ואמר לאביו הרה"ק, אבי, הנה בזה נוכל לרמז, כי בשולחן ערוך אומר המחבר חייב אדם לבסומי בפוריא עד וכו', ואמר הרמ"א ויש אומרים שישן וכו', כי היה קשה לו להרמ"א על דברי המחבר שאומר חייב אדם לבסומי וכו', כי מה יעשה אדם שהרופא הזהירו לבל לשתות, על זה קאמר ויש אומרים שישן, כלומר כי הרופא הוא ישן כעת, ויכולין לקיים המצוה בלי עיכוב, ורבינו נהנה מאוד מדברי צו"ת האלו. (פורים המשולש).

מסירה גדולה לבית המלכות על כל ענין האסיפה הנזכר לאמרו, כי באו ונתקבצו הנה אנשים מחוץ להמדינה לתור את הארץ ולקשור קשר בוגדים לחתור חתירה נגד הממשלה וכיוצא.

ושלחו מתם מהשרים הגבוהים והממשלה לחקור ולדרוש מי בראש הקרואים שהעזי רוחו לאסוף אסיפה כזו ולעמוד בראשה, ויבוקש הדבר וימצא הלא הוא הרה"ק הני"ל, ועיי המסירה הנוראה הופרעה כל האסיפה, והצדיקים הקדושים ברחו לנפשותם כל אחד על מקומו. אך אותו הקדוש בעצמו תפשו ושמו אותו בבור בית האסורים וידרשו אותו בדרישות וחקירות כדרכם (ואח"כ כשיצא לחפשי כנוזר לקמן, התנצל הרה"ק ואמר הן לא ידעתו באמת איך לענות אותם ולהסביר לערלים ענין גלות השכינה וכיוצא).

ביני לבניו הרעישו התלמידים עולם ומלואה בהשתדלות שינוחו עכ"פ לבוא וליכנס להרה"ק ולדבר אתו למען ידעו מה להביא לו עכ"פ בבית משמרתו הדברים הנחוצים כמו טו"ת ומאכלים כיוצא, אך המה הפקודים והשומרים עמדו באחת שלא להניח שום מנע ומשא עם אותו הצדיק.

אכן בעבור ימים אחדים הי שינוי לטובה בזה והתירו לבוא אצלו ולשאלו אם באולי צריך לאיזה דבר נחוץ כנו' בתוך מאסרו, ואותו היום תקופת תמוז היה באמצע ימי הקץ ונכנסו אליו ושאלו לו לאמר מה תבקש הדברים הנחוצים ביותר לעת כזאת. ויען הרה"ק ויאמר, אין לי צורך כעת בשום דבר, אך אחת אבקש תביאו נא לי הנה עד מהרה מגילה כשרה.

והנה התלמידים המה ראו כן תמחו על תשובה זרה כזו, אך גם כי לא ידעו ולא הבינו הצורך למגילה כעת בימי הקץ ובתוך המאסר, מ"מ רצו לעשות רצון צדיק בזה ולהביאו לו, אכן ביניהם היה גם הרה"ק מראפשיץ זי"ע והוא אמר, חלילה וחלילה לעשות כן בשום אופן לא יתנו לו כעת מגילה, וקיבלו שאר התלמידים את דבריו. וכעבור עוד איזה ימים אחרי החקירה וההשתדלות יצא לחירות לגמרי בשעה טובה, ואז גילה הרה"ק מראפשיץ טעמו ופירוש דבריו, כי אם היו נותנים אז להרה"ק מגילה כשרה היה מחריב חצי העולם ע"כ.

וסיים המנחת אלעזר זי"ע ואמר, הנה אבי הקדוש (בעל דרכי תשובה זי"ע) שמע ממרן הרה"ק מצאנו זי"ע שסיים על מעשה אז דנדע דחביבה מצוה בשעתה (פסחים סח: ועוד), ואי"כ דברים ק"ו כמה וכמה עולמות בלי שיעור וערך בונים עיי קריאת המגילה בעתה ובזמנה. (זמירות חיים ושולם - מונקאטש) שמעתי מפי"ק זקנינו מו"ר ז"ל (החידושי הר"י זצ"ל) שהי מספר המעשה הלו.

פעם אחד נסע יהודי אחד לחטא ולקח עמו סך מעות. וכשהי בדרך שמע קול בכיות מאנשים ונשים, שהי אז כל אדון בחצרו כמו נגיד שבידו להמית, והיה רבים מישראל חייבים לו שכר דירה ומס נותנים לבית הסוהר בעיניהם כמות, האיש הני"ל בשמעו הבכיות נכמרו רחמיו וחקר כמה הי חייבים, לקח כל

ויודבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, איתא בתנא דבי אליהו (רבא פי"ז) בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, וצ"ב.

ויבואר על פי מה שכתב החיד"א בכסא דוד (דרוש ד) כי המלאכים שקטרגו בשעת מתן תורה ואמרו תנה הודך על השמים כמבואר בגמרא (שבת פח:), הם באו בטענת דינא דבר מיצרא, כי הם יותר קרובים להקב"ה, אבל אנן קי"ל (ח"מ סימן קע"ה ס"ג בהג"ה) אם יגיע איזה פסידא על דהו למוכר אם יעמוד הממכר ביד המצור, אין טענת המצור טענה, ע"ש.

ואפשר לסתור טענת המלאכים ולומר דאיכא פסידא למוכר, על פי מה שכתב בספ"ק הישר והטוב (לשבת בראשית) בביאור הגמרא (תענית ה:): אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט, כי כמו שאין נכון להפסיק בתורה ותפלה משום שעוסק במצות השי"ת, כן בענין אכילה גם כן עושה מצוה, ובפרט מי שיודע לכונן כוונת האכילה, ולכן מהאי טעמא גופא אין להפסיק גם בתוך הסעודה, והנה עיקר עסק התורה ותפילה נעשה על ידי הקנה והאכילה על ידי הושט, וזה שאמר שמא יקדים קנה לושט, שיאמר שאין שום מצוה ועבודת השי"ת בעניני האכילה, אבל באמת אינו כן, שבכל דבר שהאדם עושה, בין צרכי גופו בין לצרכי נשמתו, אם עושה לשם שמים הוא למצוה יחשב, עכ"ד. (וכן כתב בחתם סופר פ' תולדות בסוה"ס עמוד רנה).

ומעתה י"ל כי המלאכים שאין בהם אכילה ושתיה, אינם יודעים כוונת האכילה, וכאשר היו אצל אברהם אבינו היה הוא מכוין הכוונות עליהם כמו שהאריך בזה א"ז זללה"ה בייטב פנים (ומן מתן תורתנו אות ה) ע"ש באריכות. ובכן באם היה הקב"ה נותן את התורה להמלאכים, היה נחסר עבודה זו כלפי מעלה, שהוא שוה במעלתה כמו עסק התורה ותפילה, ואיכא פסידא למוכר, ושוב לא שייך לומר טענת בר מצרא, ועל כן שפיר זכו בני ישראל לקבל התורה ולא המלאכים.

ובזה יש לפרש מאמרם ז"ל (פסחים סח:): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס מאי טעמא יום שנתנה בו תורה, וצ"ב וכי משום שנתנה בו ביום התורה צריכים לעסוק בעניני גשמיים ולעשות סעודה, הלא יותר היה נכון שיעסקו ביום זה בתורה ותפלה. אמנם לפי האמור הכוונה כי כל מה שקבלנו התורה היה בשביל שיש לנו עבודה מיוחדת באכילה ושתיה לשם שמים מה שלא שייך אצל המלאכים, ולזה בעינן נמי לכס לעבוד את הבורא יתברך באכילה ושתיה ביום זה.

וע"ז דרך זה יש לפרש מה דאיתא במדרש רבה (פכ"ח ס"א) הה"ד (תהלים סח יט) עלית למרום שבת שבי לקחת מתנות באדם וגו', באותו שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, צו הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם אי אתם מתביישים הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו וכו', אמר הקב"ה למשה לא ניתנה לך תורה אלא בזכות אברהם, וצריך ביאור וכי בשביל שאכלו בביתו של אברהם בשביל זה לא יוכלו לקבל התורה. אמנם לפי האמור הכוונה דכאשר אמרו המלאכים מה לילוד אשה בינינו, צו הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם לא זה שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו, ואו הוא עמדה עליכם בשעת אכילה, כי מעצמם לא היו יכולים לכיין בעניני גשמיות לשם שמים, ועל כן דוקא בשביל שאכלו המלאכים אצל אברהם אבינו, ואנו רואין גודל ענין כוונת האכילה שלא שייך אצל המלאכים, לכן זכו בני ישראל לקבל התורה.

והנה כתב בכאר מים חיים (פ' עקב) כי על פי הרוב ואפשר בכלום בדברי הרשות וחפצי הגוף

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת תרומה שנת תשס"ט לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

החיצוניים מפורש בהם אותיות י"ה, כמו אכילה שתיה הליכה שינה וכו', ובתורה ומצוות אליהו יתברך מפורש בהם אותיות ו"ה, כמו תורה עבודה קדושה מצוה וכדומה, והענין בזה הוא להזכיר את האדם בדברים הגופניים כי גם בהם נמצאים ניצוצי קדושה אורות עליונים לפי עורכם, כי אין דבר קטן בכל העולמות שאין בו חיות אלהות המחייבה כנודע לכל, ובא זה מפורש בגלוי להזכיר את האדם בסוד נשמתו לזכור באור ה' המחיה הדבר ההוא, ויראה להמעיט הנאותיו ולהכניע תאותו ולהחזיר הניצוץ הקדוש למקורו, עכ"ד.

ובזה יתבאר התנדב"א בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ונתעורר טענת המלאכים תנה הודך על השמים מכא דבר מיצרא, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, ופירש"י לי לשמי, היינו אותיות י"ה משמו יתברך שנרמזו בהם אכילה ושתיה, לרמז שבני ישראל גם בעסקם באכילה ושתיה הם מכוונים לשם שמים, ולפי זה אם היו המלאכים מקבלים התורה היה מגיע מזה פסידא למוכר, ולכן זכו בני ישראל לקבל התורה.

ב

עוד יתבאר התנדב"א, וגם לבאר דברי הבאר מים חיים בדברי הרשות וחפצי הגוף החיצוניים מפורש בהם אותיות י"ה, ובתורה ומצוות מפורש בהם אותיות ו"ה. דלפי זה נמצא דאותיות שם הו"ה כשהן כסדרן מוקדמים הדברים גשמיים לפני הדברים רוחניים, ולכאורה היה מן הראוי שהיו דברים הרוחניים מוקדמים.

ואפשר לומר על פי מה שכתב בספר חן טוב (פ' תצוה) על המדרש (שמו"ר פל"ז ס"ד) כשאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, הרע לו למשה, אמר לו הקב"ה תורה היתה לי ונתתיה לך. ביאור הענין כי משה רבינו יצא כי קדוש הוא לאלהיו פרוש מאשה והיה כמלאך משרת, חשב אשר לו יאתה כתר הכהונה, והשיב לו הקב"ה שמאותו טעם שנתתי תורה לישראל ולא למלאכים, מכח טענת כלום יצר הרע יש בכס כמבואר בגמרא (שבת פח), מאותו טעם נבחר אהרן לכהן לה' ולא משה, כי משה היה בבחינת מלאך משולל מגשם, ויותר מתרבה כבוד שמים על ידי שעובד להשי"ת מי שהוא בעל גשם, עכ"ד.

וזה יש לומר שלכן הקדימו דברי הרשות, לרמז על חשיבות עבודת בני ישראל שיש בהם אכילה ושתיה וכח המתאוה לדברים גשמיים ועם כל זה הם מתגברים על יצרם ועוסקים בתורה ובתפלה ובקיום המצוות, ומצוות הללו חשובים מאד אצל הקב"ה עד אין שיעור וערך, דיותר מתרבה כבוד שמים בעבודתם.

ובזה יש לפרש מאמרם ז"ל (פסחים סח:): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס מאי טעמא יום שנתנה בו תורה, דאלמלי ניתנה תורה להמלאכים היו יכולים לעבוד את ה' במדריגה גבוהה, אבל היה חסר עבודת ה' של אכילה ושתיה שהוא גבוה ביותר מעבודת המלאכים שהם משוללים מגשם ולא שייך בהם אכילה ושתיה, ולכן בעצרת בעינן נמי לכס, להורות שעל ידי עבודת אכילה ושתיה זכינו לקבל התורה.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשכה"ג אות כ) לבאר הא דק"ל (פסחים לה). דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה, יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אינו יוצא בהן ידי חובתו במצה ולכאורה הסברא נותנת להיפך, דאם אין שייך בו משום חמץ יותר מסתבר וראוי לקיים בו המצוה, דהא בודאי אין בו משום חמץ משוה כלל והוא שמור למצה. אך יש לומר כי בעבור אותו המין עלול להיות חמץ, על כן בזה דייקא אם נשמור אותו שלא יהיה חמץ, הוא חידוש ונסיון וקדוש הוא לקיים מצות הקב"ה, אבל מה שראוי בכל תאכל חמץ, שאינו בא לכלל חימוץ, אינו חידוש שלא נתחמץ, ולכן אינו מקיים בזה המצוה של מצה, עכ"ד.

ובצ"ב תינו בדרך זה יתבאר לנו בתוספות ביאור איזה פסידא היה מגיע להקב"ה אלמלי היו המלאכים מקבלים התורה, כי לא היה רק פסידא מחמת חסרון עבודת האכילה ושתיה שלא שייך אצל המלאכים, אלא היה פסידא גם להעבורה של לימוד התורה וקיום המצוות, כי עבודת בשר ודם שהוא בעל גשם חשובה ביותר שאת מעבודת המלאכים שאין בהם שום גשמיות כלל, והאדם שהוא בשר ודם קרוין מחומר שיש לו יצה"ד ונסיונות, ועם כל זה הוא מתגבר על יצרו ובא בביהמ"ד ועוסק בתורה ותפלה, כמה חשוב הוא בשמים לפי כמה וכמה מן התורה והעבודה של מלאכי עליון, ואיזה פסידא היה מגיע להמוכר כביכול ית"ש אם לא היו ישראל מקבלים התורה, והיה חבל על התענוג הגדול שהשי"ת מקבל מעבודת ה' של בני ישראל באיזה מדריגה שהוא, ובה נסתר טענת המלאכים וזכו בני ישראל לקבל התורה.

וע"ז דרך זה יש לפרש מה דאיתא במדרש רבה (פכ"ח ס"א) ומשה עלה אל האלהים, הה"ד (תהלים סח יט) עלית למרום שבת שבי לקחת מתנות באדם וגו', באותו שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, צו הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם אי אתם מתביישים הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו וכו', אמר הקב"ה למשה לא ניתנה לך תורה אלא בזכות אברהם, וצריך ביאור וכי בשביל שאכלו בביתו של אברהם בשביל זה לא יוכלו לקבל התורה. ולפי דרכינו י"ל כי המלאכים טענו תנה הודך על השמים שהם מושללים מגשם, והשיב להם הקב"ה לא זהו שירדתם ואכלתם בתוך ביתו, ואברהם נתן להם עוגות הנעשית בסולת או קמח ולא נתן להם הנעשית על ידי אורז ודוחן שאינו מן המין אשר עלול להיות חמץ, כי חשיבות המצה הוא רק בזמן שיש בו דבר המחמצו, וכמו כן חשיבות המקבל תורה הוא רק בזמן אשר המקבל הוא בעל גשם, דעל ידי זה יותר מתרבה כבוד שמים, אבל עבודת המלאכים אינו חשובה כמו עבודת בשר ודם כי אין בהם יצר הרע, ואלמלא קבלו התורה היה מגיע על ידי זה פסידא להקב"ה כביכול, ולזה זכו בני ישראל לקבל התורה ולא המלאכים.

ובזה יתבאר התנדב"א בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, שאו באו המלאכים בטענה תנה הודך על השמים מכא דבר מיצרא, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, ופירש"י לי לשמי, רמז על אותיות י"ה משמו יתברך שנרמזו בהם אכילה ושתיה, והם מוקדמים באותיות שם הו"ה, לרמז על חשיבות עבודת בני ישראל שיש בהם אכילה ושתיה וכח המתאוה לדברים גשמיים ועם כל זה הם מתגברים על יצרם ועוסקים בתורה ובתפלה ובקיום המצוות, ומצוות הללו חשובים מאד אצל הקב"ה עד אין שיעור וערך, דיותר מתרבה כבוד שמים בעבודתם, ובשביל אותו העבודה זכו בני ישראל לקבל התורה, כי היה לו חבל גדול לאבד התענוג הלזה שהוא מקבל מכל אחד מישראל העוסק בתורה.

